

Svižčev dan

Gorazd Trušnovec

Ni prav veliko scenaristov, ki bi bili ob smrti deležni posebnih zapisov in časti zunaj najožjih krogov stroke. In vendar je nemogoče mimo novice o smrti Johna Sullivana, ki nas je doletela prav v času priprave majske številke *Ekrana*. John Sullivan (1946-2011) je bil angleški scenarist, ki je delal pretežno oziroma skoraj izključno na področju televizijske produkcije, v zgodovino pa se je zapisal kot avtor kultne serije 80. let, *Samo bedaki in konji* (Only Fools and Horses; sedem serij v letih 1981-1991 se je nadaljevalo s posamičnimi poznejšimi posebnimi epizodami), ki je bila deležna ne le številnih najvidnejših nagrad in je dosegala rekorde gledanosti, ampak je postala pravzaprav del (pop)kulture, prišla v slovarje in bila pred leti proglašena za najboljšo angleško situacijsko komedijo vseh časov.

Sullivan ni imel kakšne posebne scenaristične izobrazbe, tečajev, seminarjev in študijev, še kakšne druge formalne izobrazbe ne, šolanje je zaključil s petnajstimi leti in se naslednjih petnajst let preživljal z večinoma slabo plačanimi deli. Ves čas pa je pisal in pisal in konec 70. let prodrl s scenarijem za komično televizijsko serijo *Citizen Smith* (1977-1980), ki se je parodično lotevala življenjskih prigod mladega samozvanega urbanega gverilca marksistične provenience (no, za vzornika si je skušal jemati Che Guevaro), ki je bil v resnici zgolj mali, leni in kaotični kriminallec.

A vendar bi tej rahli posmehljivosti uspešnega začetka njegove kariere navkljub lahko – v skladu z večnim sporočilom *Sullivanovih potovanj* (Sullivan's Travels, 1941, Preston Sturges) – zapisali, da je John Sullivan (v tem primeru je mišljen sicer scenarist, ki pa nosi kot po neki hecni simbolni igri usode ime znamenitega filmskega lika) naredil »za proletarsko stvar« s svojim delom in predvsem z *opusom magnumom* veliko več kot vsi resnobni intelektualci s svojim zagretim teoretiziranjem, pompoznim predalčkanjem in razčiščevanjem stališč. Skozi duhovito minimalistično nanizanko *Samo bedaki in konji* je znal vsakič znova posredovati cel humani diapazon zajedljive trpkosti, burleskne tragikomičnosti, grenko-sladkih preživetvenih taktik, kramarske zvijačnosti, kljubovalne odpornosti in živahne iznajdljivosti delavskega razreda. Večino tistega, kar je napisal, je naslonil na izkušnje in spoznanja iz lastnega življenja, zaradi česar so še tako absurde situacije delovale pristno in prepričljivo. S temi

izhodišči, idejami in »poslanstvom« pa bi lahko imeli Johna Sullivana pravzaprav za sodobnega dediča dveh angleških velikih Charlesov, Dickensa in Chaplina. Ali povedano drugače: glede na trenutno razmerje medijskih moči, trende in dosege, vplivnost in možnosti umetniškega izražanja lahko s precejšnjo verjetnostjo domnevamo, da bi oba omenjena Charlesa danes ustvarjalno delovala znotraj kakšne od resnejših televizijskih produkcij. Te so pravzaprav tudi edine sodobne institucije, ki skrbijo (ali so sposobne skrbeti) za vztrajno negovanje in razvijanje scenaristične obrti in umetnosti.

Istočasno s Sullivanovo smrtjo pa se, spet kot po nekem naključju, tudi pri nas tako in drugače znova odpira vprašanje scenaristike, o čemer smo pisali že v prejšnjem *Ekranu* (in bomo še v kakšnem). Tej »problematiki« je bila posvečena četrta izdaja domačega festivala Togetherness, ki se je zaključil konec prejšnjega meseca, filmska scena je v pričakovanju novega direktorja novega Slovenskega filmskega centra, nove sezone in novih scenaristično/projektnih razpisov, nacionalka je ravnokar zaključila sveži scenaristični razpis, na razpolago so in še bodo številni scenaristični seminarji in tečaji (pač v skladu z znamenito iskrivo mislijo G. B. Shawa ...).

Vse to (vsaj navidezno) vrvenje dejavne ustvarjalnosti na scenarističnem področju pri nas deluje seveda sila spodbudno, vsaj s perspektive nekoga, ki je še vsaj relativno mlad, poln idej ter upanja po pozitivnih spremembah in odpirajočih se ustvarjalnih možnostih. Komu drugemu, ki se ukvarja s slovensko filmsko sceno desetletje, dve in več pa se lahko ob vsem tem dvigovanju prahu (ali nemara megle?) in napovedovanju premikov na vsakih nekaj let zazdi zgolj to, da se je nehote znašel v neki bedasti, srednjeevropsko zamorjeni različici »svižčevega« ali *Neskončnega dne* (Groundhog Day, 1993, Harold Ramis), kjer človek vedno znova znova trka ob ene in iste ljudi, ki vedno znova blebetajo eno in isto, kramarsko stresajo pametne ideje in hvalijo svojo malho, kakšnih resnejših sprememb (po možnosti na bolje) pa od nikoder. Kako je že rekel Bill Murray v *Neskončnem dnevu*? »Danes je jutri. Ki se je že zgodil.«

V tolažbo ostaja vsaj nesmrtni vitalizem Sullivanovega opusa.